

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 3.5.2006
KOM(2006) 200 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-
PARLAMENTET**

Udvidelse, to år efter – en økonomisk succes

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-
PARLAMENTET**

Udvidelse, to år efter – en økonomisk succes

I.	Indledning: udvidelse, en succeshistorie.....	3
II.	betydelig vækst og stabilitet.....	4
III.	Voksende integration i EU-økonomien.....	4
III.1.	Større handel	4
III.2.	Flere udenlandske direkte investeringer.....	5
III.3.	Stærk dynamik i den finansielle sektor	5
IV.	Blød tilpasning	6
IV.1.	Frygt for udflytning ikke berettiget.....	6
IV.2.	Begrænset migration	7
IV.3.	Succesrig gennemførelse af lovgivningen vedrørende det indre marked	8
IV.4.	Landbrug, en succes i forhold til en meget stor udfordring	9
IV.5.	Styrkelse af beskæftigelsen og den sociale samhørighed	10
V.	En kontrolleret budgetvirkning af udvidelsen.....	10
VI.	Konklusion	11

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA- PARLAMENTET

Udvidelse, to år efter – en økonomisk succes

I. INDLEDNING: UDVIDELSE, EN SUCCESHISTORIE

- (1) Den femte udvidelse af EU, der fandt sted den 1. maj 2004, har været den mest ambitiøse i Den Europæiske Unions historie. Det var den største nogensinde befolkningsmæssigt set og med hensyn til antallet af lande, og det var den mest komplekse, da de ti nye EU-lande havde haft en meget forskellig økonomisk, social og politisk udvikling.
- (2) De økonomiske konsekvenser af udvidelsen blev grundigt undersøgt i perioden frem til optagelsestidspunktet i maj 2004. I undersøgelser forud for tiltrædelsen blev der forudsagt en betydelig forøgelse af den økonomiske vækst i de nye medlemsstater (1,3–2,1 % ekstra BNP-vækst pr. år). De gamle medlemsstater forventedes også at opnå fordele, men som følge af de nye medlemsstaters relativt begrænsede økonomiske størrelse – mindre end 5 % af EU-25's samlede BNP – skønnedes virkningen at blive marginal. Konsekvenserne i form af migrationsstrømme, flytning af økonomisk aktivitet, nedadgående lønpres i de gamle medlemsstater og tilpasningsomkostninger i de nye medlemsstater forventedes at blive begrænset og midlertidige.
- (3) To år efter udvidelsen er der grund til at se nærmere på forløbet. Erfaringerne fra den femte udvidelse kan være nyttige for at forstå fordelene og udfordringerne i forbindelse med den europæiske integration. Ved fremtidige udvidelser kan der tages hensyn til de indhøstede erfaringer. Mens udvidelsen i 2004 først og fremmest har en politisk og strategisk dimension i kraft af dens betydning for samlingen af Europa, fokuserer denne meddelelse - og den undersøgelse, den er baseret på¹ - på udvidelsens økonomiske dimension. Meddelelsen indeholder en vurdering af, om de forventninger om en positiv økonomisk virkning, der var fremherskende i perioden op til udvidelsen på trods af en vis bekymring i både de daværende EU-lande og de tiltrædende lande, er blevet indfriet.
- (4) Som skitseret nedenfor er de positive økonomiske forventninger blevet indfriet. De nye medlemsstater har gennemført omfattende moderniseringsreformer og er nu dynamiske markedsøkonomier. Den stabilitet, som tiltrædelsen har givet, har bidraget til at øge handelen og investeringerne mellem EU-15 og EU-10 og inden for EU-10, sådan at der er skabt en win-win-situation for alle involverede parter: den fremmer vækst og beskæftigelse i EU-10, og den åbner op for nye muligheder for virksomheder i EU-15 og hjælper dem dermed til at forblive konkurrencedygtige i et mere og mere

¹ "Enlargement, Two Years After", en undersøgelse foretaget af Kontoret for Europapolitisk Rådgivning og Generaldirektoratet for Økonomiske og Finansielle Anliggender, *Occasional Paper*, N° 24, 2006, European Commission, Directorate General for Economic and Financial Affairs; findes på: http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/occasionalpapers_en.htm

udfordrende globalt miljø, og den har en gunstig virkning for forbrugerne i hele EU, der kan drage fordel af større valgmuligheder. Alt i alt har den femte udvidelse, der indebærer et større, mere integreret indre marked, skabt betingelserne for, at hele den europæiske økonomi kan blive stærkere og mere dynamisk og dermed bedre forberedt til at klare sig i den skærpede globale konkurrence. Ved at styrke freden, stabiliteten, sikkerheden, velstanden, demokratiet, menneskerettighederne og retsstaten i hele Europa er det generelt og fundamentalt set helt klart, at den femte udvidelse ligesom de tidligere har været en succes for alle medlemsstater.

II. BETYDELIG VÆKST OG STABILITET

- (5) Efter at flere mindre velstående lande er blevet optaget, er indkomstspredningen i EU blevet udvidet, idet BNP per capita (målt i KKS) nu ligger på 40 % af EU-15-gennemsnittet i Letland og på 210 % i Luxembourg. Den økonomiske vækst har i gennemsnit været hurtigere i de nye medlemsstater (3,75 % pr. år i 1997-2005) end i de gamle (2,5 %). Indhentningsprocessen har resulteret i, at gennemsnitsindkomsten for EU-10 er steget fra 44 % af niveauet for EU-15 i 1997 (det år, hvor udvidelsesudsigterne blev konkrete med Kommissionens *Agenda 2000*) til 50 % i 2005. Generelt har landene med de laveste initiale per capita-indkomster tenderet mod at vokse hurtigst. Kun i ganske få tilfælde har væksten i nogle år været lavere end forventet. Den stærke økonomiske udvikling har forbedret arbejdsmarkedssituationen i disse lande, og efter en lang periode med tilbagegang stabiliseredes beskæftigelsen i 2004 og voksede med omkring 1,5 % i 2005.
- (6) Den stærke økonomiske vækst ledsagedes af en stigende makroøkonomisk stabilitet. Den igangværende økonomiske integration og udvidelsen af EU's økonomisk-politiske samordning og budgetovervågningsprocedurer til også at omfatte de nye medlemsstater har styrket disciplinen i den økonomiske politik. Inflationsraterne og rentesatserne i de nye medlemsstater er kommet tættere på niveauet i EU-15, hvilket afspejler, at den økonomiske politik overordnet set er troværdig. Udviklingen i de offentlige finanser har imidlertid været mindre ensartet, hvilket også afspejler virkningen af overgangsrelaterede reformer. Mens seks af de nye medlemsstater tiltrådte EU med offentlige underskud, der oversteg traktatens tærskel på 3 % af BNP, har de fleste af dem gjort fremskridt i retning af at korrigere situationen med et uforholdsmæssigt stort underskud, hvilket i øjeblikket også karakteriserer et lige så stort antal af de gamle medlemsstater. I hovedparten af EU-10 ligger den offentlige gæld et godt stykke under niveauet i EU-15.

III. VOKSENDE INTEGRATION I EU-ØKONOMIEN

III.1. Større handel

- (7) Handelen blev liberaliseret ved Europa-aftalerne, der blev undertegnet med kandidatlandene i begyndelsen af 1990'erne. Der blev etableret et frihandelsområde fra begyndelsen af dette årti, som dækker 85 % af den bilaterale handel. Allerede før udvidelsen resulterede udsigterne til EU-medlemskab i en øget handelsintegration inden for EU-25-området. EU-10-landene er meget åbne økonomier, hvor handelen (eksport plus import) i gennemsnit repræsenterer 93 % af BNP sammenlignet med et gennemsnit for EU-15 på 55 %. EU-15's andel i EU-10's samlede handel er steget fra

omkring 56 % i 1993 til 62 % i 2005. EU-10's markedsandel i EU-15's import er vokset med 8 procentpoint til omkring 13 % over perioden 1993-2005 (ekskl. handelen inden for EU-15) med Den Tjekkiske Republik og Polen (begge med en markedsandel på ca. 3,5 %) som de største eksportlande. Mens EU-10 har vundet betydelige markedsandele, hvilket afspejler konkurrencedygtige arbejdskraftomkostninger, har EU-15 dog fortsat et væsentligt handelsoverskud over for de nye medlemsstater. Mønstret i handelsintegrationen afspejler i vid udstrækning komplementariteter mellem medlemsstaterne. Skøn over komparative fordele bekræfter, at EU-10's handel fortsat er domineret af områder, der kendetegnes ved en arbejdskraftintensiv specialisering med et lavt og mellemlavt teknologisk indhold. EU-15's handel er mere specialiseret i produkter, der kræver højere kvalifikationer og kapitalintensitet.

- (8) Ved udvidelsen faldt den gennemsnitlige told, som EU-10 anvendte på import fra tredjelande, fra 8,9 % til EU-gennemsnittet på 4,1 %. Selv om de står over for øget konkurrence fra nye vækstmarkeder, særlig Kina og Indien, har EU-10 øget deres andele på verdensmarkederne betydeligt, idet eksporten er vokset fra 1 % af verdenshandelen i 1992 til 2,8 % i 2003. Som det kan forventes af hurtigt voksende økonomier, har EU-10 haft et forholdsvist stort handelsunderskud, der let har kunnet finansieres med indadgående udenlandske direkte investeringer. Trods toldreduktionen og konkurrencen fra nye vækstmarkeder er det gennemsnitlige handelsunderskud formindsket kraftigt i de seneste år til omkring 3 % af BNP i 2005. I en række lande er de eksterne ubalancer imidlertid fortsat store, hvilket – specielt sammenkoblet med høj inflation – giver anledning til nøje at overvåge den økonomiske politik.

III.2. Flere udenlandske direkte investeringer

- (9) Siden midten af 1990'erne er antallet af udenlandske virksomheder i de nye medlemsstater vokset hurtigt, sådan at de udenlandske direkte investeringer, som næsten ikke fandtes for ca. ti år siden, nåede op over 190 mia. EUR i 2004 eller 40 % af det lokale BNP. Med en andel på tre fjerdedele af de samlede udenlandske direkte investeringer i de nye medlemsstater er de gamle medlemsstater den vigtigste investor. Tyskland er den største investor og er særlig aktiv i Den Tjekkiske Republik, Ungarn, Polen og Slovakiet, mens de nordiske lande er hovedinvestorerne i de tre baltiske lande. Den største del af de udenlandske direkte investeringer (55 %) investeres i tjenester efterfulgt af fremstillingsvirksomhed (37 %). I de baltiske stater og i mindre omfang i Polen er de udenlandske direkte investeringer i fremstillingsvirksomhed stadig koncentreret på de traditionelle sektorer som levnedsmidler, tekstiler og trævarer, mens de udenlandske investorer i Ungarn, Den Tjekkiske Republik og Slovakiet i stigende grad fokuserer på moderne sektorer (f.eks. kontormaskiner, computere, telekommunikation, biler).

III.3. Stærk dynamik i den finansielle sektor

- (10) Siden den overgangsrelaterede bankkrise i begyndelsen af 1990'erne har de nye medlemsstater gjort mærkbare fremskridt med at udvikle et stabilt finansielt miljø og har derfor ikke oplevet nogen større finansiell turbulens, om end valutakursen i nogle tilfælde har udvist en betydelig volatilitet.
- (11) Med undtagelse af Cypern og Malta, som hele tiden har været markedsøkonomier, er de finansielle systemer i de nye medlemsstater typisk små sammenlignet med EU-15,

men de ekspanderer hurtigt, hvilket illustreres af den seneste stærke forøgelse af væksten i långivningen. Lånemassen i de otte central- og østeuropæiske lande ligger fortsat langt under gennemsnitsniveauet i euroområdet. Det samme gælder for markedsværdien på aktiemarkedet. Integrationen er foregået hurtigt i banksektoren med grænseoverskridende investeringer og en markedsandel for udenlandske banker, der er meget større end i EU-15. Øget konkurrence har betydet billigere lån, særlig realkreditlån, og formindsket rentemarginalerne til niveauerne i euroområdet (til omkring 0,5 %) i Ungarn, Letland og Slovakiet. I nogle lande, f.eks. Polen og Slovenien, er rentemarginalerne derimod forblevet relativt høje på 3 %, hvilket tyder på, at der er spillerum for yderligere konkurrence på dette område.

- (12) Pengeinstitutter fra EU-15 har med udvidelsen fået mulighed for at komme ind på nye vækstmarkeder og forbedre porteføljediversifikationen, hvilket mange banker fra de fleste gamle medlemsstater i vid udstrækning også har gjort. Østrig er et af de mest slående eksempler, idet de østrigske banker har investeret 25 % af deres aktiver i EU-8. De nordiske banker er særlig aktive i de baltiske stater.

IV. BLØD TILPASNING

IV.1. Frygt for udflytning ikke berettiget

- (13) Etableringsretten er en fundamental frihed i henhold til traktaten og et vigtigt element i det indre marked, som sikrer en efficient ressourceallokering og i sidste instans fører til økonomisk velstand. Den voksende mængde udenlandske direkte investeringer fra de gamle til de nye medlemsstater har ikke desto mindre skabt bekymring i EU-15 om udflytning af aktiviteter og dermed tab af arbejdspladser. Alt tyder på, at investeringsstrømmene til de nye medlemsstater, som har stor betydning for modtagerlandene, faktisk kun har udgjort en mindre del af EU-15's samlede udadgående udenlandske direkte investeringer: for EU-15 gik 4 % af investeringsudstrømningen til de nye medlemsstater i 2004 sammenlignet med en andel på 53 % til andre medlemsstater i EU-15 og 12 % til USA. En stor del af EU-15's udenlandske direkte investeringer i de nye medlemsstater, specielt i tjenestesektoren, som tegner sig for de fleste investeringer, er i øvrigt foretaget i sammenhæng med privatiseringsprogrammer for at få fodfæste på de hurtigt voksende markeder og betyder ikke substitution af aktiviteter, der tidligere gennemførtes i hjemlandet.
- (14) Forskellige undersøgelser har forsøgt at vise virkningen af udflytning på beskæftigelsen. Nylige undersøgelser vedrørende nogle EU-15-lande viser, at kun 1-1,5 % af den årlige jobomsætning kan tilskrives udflytning, og at kun en del angår udflytning til de nye medlemsstater. I Tyskland og Østrig – to lande, der figurerer blandt de største investorer i EU-10 – er det f.eks. beregnet, at sådanne investeringer over de sidste femten år i kumulative termer har medført en lavere jobskabelse på ca. 0,3-0,7 %, hvilket er en meget lille procentdel, navnlig hvis man også tager den samlede jobskabelse i betragtning over den samme periode. I mange tilfælde har outsourcing af en del af produktionsprocessen til de nye medlemsstater desuden betydet, at virksomheder i EU-15 har kunnet styrke deres konkurrencestilling med en heraf følgende gunstig nettovirkning på beskæftigelsen.

- (15) Selv om den ikke er væsentlig i et makroøkonomisk perspektiv, kan virkningen af udflytning og mere generelt af omstrukturering være betydelig i bestemte industrigrene eller regioner. Kommissionen har som konsekvens heraf anerkendt behovet for ledsageforanstaltninger i sin meddelelse om omstrukturering², i hvilken den skitserede en tilgang, der sigter på at opnå en bedre samordning af de forskellige fællesskabsinstrumenter, særlig strukturfondene, for at lette omkostningerne i denne situation.
- (16) I udflytningsdebatten har der været fremført det argument, at udflytning kan være drevet af forskelle i selskabsskattesatserne mellem medlemsstaterne. Internationale investeringer ser imidlertid hovedsagelig ud til at være drevet af andre faktorer såsom enhedslønomkostninger eller agglomerationsfordele (geografiske beliggenhedsfordele, markedsstørrelse, external economies, det almindelige erhvervs miljø, menneskelig kapital), der fører til rumlig koncentration. Desuden vil virkningen af beskatningen på selskabernes indkomster, og dermed på investeringsbeslutningerne, sandsynligvis i endnu højere grad afhænge af en række andre aspekter ved det samlede skattesystem, herunder beskatningen af arbejdsindkomster, skattegrundlaget og selskabsskattesystemets samlede gennemsigtighed og integration (dobbeltskatning, interne afregningspriser og muligheden for at flytte selskabsindkomsten mellem moder- og datterselskaber). Trods et fald i selskabsskattesatserne og ændringer i skattesatsforskellene mellem landene er de skatter, som EU-virksomhederne betaler som andel af BNP, forblevet ret stabile i det sidste årti i både de gamle og de nye medlemsstater. Denne udvikling forklares bl.a. af, at der er sket en generel udvidelse af skattegrundlagene, og at der for nogle medlemsstaters vedkommende har været tale om større overskud i virksomhederne, som afspejler højere kapitalafkast. Alt i alt synes dette at bekræfte, at selskabsskattesatserne som sådan har været mindre betydningsfulde end andre faktorer til at påvirke investeringsbeslutningerne.

IV.2. Begrænset migration

- (17) På baggrund af at barriererne for handel, udenlandske direkte investeringer og andre kapitalbevægelser allerede var fjernet inden udvidelsen, udgjorde arbejdskraftens frie bevægelighed den vigtigste nye dimension i den økonomiske integration den 1. maj 2004. Arbejdskraftens frie bevægelighed har vist sig at være et af de mest politisk følsomme spørgsmål på nationalt plan på grund af frygten for øget job- og lønkonkurrence fra de nye medlemslande. Tiltrædelsestraktaten fra 2003 gav derfor – i en overgangsperiode på op til syv år – mulighed for at fravige princippet om arbejdstagernes frie bevægelighed, særlig ved at tillade nationale begrænsninger for arbejdstagere fra alle nye medlemsstater undtagen Cypren og Malta. I den første fase på to år af overgangsarrangementerne besluttede Irland, Sverige og Det Forenede Kongerige, at de ikke ville anvende restriktioner, dog indførte Det Forenede Kongerige en obligatorisk registreringsordning. Alle de andre 15 gamle medlemsstater bevarede en ordning med arbejdstilladelser, som i visse tilfælde er kombineret med kvoter. I den første fase af overgangsperioden åbnede alle nye medlemsstater deres arbejdsmarkeder for hinanden, men Polen, Slovenien og Ungarn anvender gensidige

² "Omstruktureringer og beskæftigelsen - Foregribende og ledsagende foranstaltninger til fremme af beskæftigelsen på baggrund af omstruktureringer på arbejdsmarkedet: Den Europæiske Unions rolle", meddelelse fra Kommissionen, KOM(2005) 120 endelig, 31. marts 2005, findes på: http://ec.europa.eu/comm/employment_social/news/2005/apr/com_restruct_en.pdf

begrænsninger over for arbejdstagere fra EU-15. Disse overgangsarrangementer skal undersøges efter to år. Efter den første gennemgang i begyndelsen af 2006³ har fire medlemsstater (Grækenland, Spanien, Portugal og Finland) besluttet at ophæve restriktionerne for den anden fase på tre år af overgangsarrangementerne, der begynder den 1. maj 2006, mens seks andre (Belgien, Danmark, Frankrig, Italien, Nederlandene og Luxembourg) har besluttet at lempe dem.

- (18) Migrationen fra EU-10 har generelt været lille, selv mod de lande, der har tilladt en ubegrænset adgang for arbejdstagere, og der har ikke været tale om væsentlige spændinger på de modtagende nationale arbejdsmarkeder. Dette harmonerer med erfaringen fra tidligere udvidelser. Hvis der overhovedet skal bemærkes noget, så er det faktisk, at de udenlandske arbejdstagere har komplementeret det eksisterende kvalifikationsgrundlag på EU-15's arbejdsmarkeder. Den første gennemgang af overgangsordningerne bekræftede, at migrationen fra tredjelande er langt større end mobiliteten inden for EU. I de to lande med de største andele af udlændinge i den erhvervsaktive befolkning, nemlig Østrig og Tyskland (med ca. 10 %), kom i 2005 kun en lille andel (henholdsvis 1,5 % og 0,6 %) fra EU-10 (mens omkring 7 % er tredjelandsstatsborgere). Irland har den største andel af EU-10-statsborgere (omkring 2 %, hvilket skal sammenholdes med, at alle tredjelandsstatsborgere tegner sig for 8 %).
- (19) Det er interessant at notere, selv om det er vanskeligt at etablere en direkte årsagssammenhæng, at de medlemsstater, som ikke har haft begrænsninger for arbejdstagere fra EU-10 (dvs. Irland og Det Forenede Kongerige), er de medlemsstater, der har haft den bedste beskæftigelsesudvikling. De øvrige medlemsstater bør nøje overveje, om det er nødvendigt at opretholde restriktionerne for arbejdskraftens frie bevægelighed i lyset af situationen på deres arbejdsmarkeder. At opretholde restriktionerne synes ikke at være begrundet ud fra rent økonomiske betragtninger. Arbejdskraftstrømmene er i sidste instans bestemt af efterspørgsels- og udbudsbetingelserne, og ud fra den betragtning er der risiko for, at reglerne kan omgås, og det vil igen medføre, at den sorte økonomi vokser. Restriktioner kan desuden tvinge immigranter til at acceptere et arbejde, som de er overkvalificeret til, og kan medføre et nedadgående løntryk, sådan at der opstår en vis form for kvalifikationsspild og skævvridning af markedet i retning af den nedre ende af kvalifikations- og lønskalaen. Endelig har udviklingen på arbejdsmarkedet i EU-10 været positiv, navnlig siden tiltrædelsen, idet arbejdsløsheden er faldet betydeligt i næsten alle disse lande. Dette indikerer, at der ikke er grund til at forvente et øget pres til at søge uden for EU-10, så meget mere som udsigterne til økonomisk vækst fortsat er lyse.

IV.3. Succesrig gennemførelse af lovgivningen vedrørende det indre marked

- (20) Det indre marked er ikke kun et spørgsmål om at gennemføre nye retsregler. Dets økonomiske virkning i form af øget handel, flere udenlandske investeringer og skabelsen af en effektiv finansiel sektor indebærer enorme fordele for såvel de gamle

³ "Rapport om, hvordan de overgangsordninger, der er fastsat i tiltrædelsestraktaten fra 2003, har fungeret i perioden 1. maj 2004 – 30. april 2006", meddelelse fra Kommissionen, KOM(2006)48 endelig, 8. februar 2006, findes på: http://europa.eu.int/lex/lex/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0048en01.pdf

som de nye medlemsstater. Med hensyn til lovgivningen har de nye medlemsstater gjort hurtige fremskridt med gennemførelsen af *EU-retten*, idet 99 % af direktiverne var blevet gennemført i national lovgivning i marts 2006. I virkeligheden er de nye medlemsstater ofte bedre end de gamle til at gennemføre EU-lovgivningen. Som følge heraf er beskyttelsesklausulen i tiltrædelsestraktaten aldrig blevet benyttet. Kun på konkurrenceområdet er de nye medlemsstater noget bagud i forhold til gennemsnittet for alle medlemsstater.

- (21) Gennemførelsen af *EU-retten* i national lovgivning har betydet, at de nye medlemsstater grundigt har fået reformeret den måde, hvorpå deres økonomier var reguleret. Indførelsen af moderne rammevilkår på sådanne områder som finansielle markeder, selskabslovgivning, regnskabsregler eller intellektuelle ejendomsrettigheder har skabt et bedre miljø for erhvervslivet og for økonomisk vækst. Dette opvejer overholdelsesomkostningerne i forbindelse med *EU-retten*, der kan være betydelige på særlige områder (f.eks. omkring 100 mia. EUR på begge områderne transport og miljø), selv om disse omkostninger spredes over en lang periode og samfinansieres med EU.

IV.4. Landbrug, en succes i forhold til en meget stor udfordring

- (22) Landbruget har haft en særlig stor betydning i udvidelsesprocessen, hvilket for det første hænger sammen med den meget store forøgelse af EU's landbrugsområde (forøget med 25 %), produktionen (forøget med 10 %) og antallet af landmænd (forøget med mere end 50 %), og for det andet, at den fælles landbrugspolitik vil fortsætte med at være en vigtig post i EU-budgettet. Landbrugsproduktiviteten i de nye medlemsstater er væsentligt lavere end i EU-15, og indkomstgabet er tilsvarende stort. Situationen i landbruget er imidlertid helt forskellig i både de gamle og nye medlemsstater. I nogle af de nye medlemsstater findes en stor andel af landbrugsbeskæftigelsen i subsistenslignende landbrug (19 % i Polen i 2005, 16 % i Litauen og 12,5 % i Letland), hvilket er en situation, der svarer til tilstanden i Grækenland og Portugal i begyndelsen af 1990'erne. Lande som Slovakiet og Den Tjekkiske Republik kendetegnes på den anden side af en ret lav andel af beskæftigelsen i landbruget (omkring 4 %), hvilket allerede svarer til gennemsnitsniveauet i de gamle medlemsstater.
- (23) Øget handelsintegration, indstrømning af udenlandske direkte investeringer og EU-støtte har bidraget til moderniseringen af landbruget, til stigningen i landmændenes indkomster og til forøgelsen af husdyrbestanden i EU-10. Landbrugshandelen blev næsten fordoblet både inden for EU-10 og mellem EU-10 og EU-15 i perioden 1999-2004, og handelen med forædlede produkter, et kendetegn for en moderne landbrugssektor, blev også forøget betydeligt i samme periode. De direkte indkomstbetalinger har væsentligt øget landbrugernes realindkomster, der voksede med 70 % i gennemsnit mellem 1999/2003 og 2004/2005, mens de generelt er forblevet stabile i EU-15. Frygten for en negativ indkomstvirkning i forbindelse med udvidelsen er således hverken blevet bekræftet i de nye eller i de gamle medlemsstater. Med en årsindkomst pr. arbejdsenhed i EU-10 på kun 16 % af EU-15-niveauet i 2004/05 (men steget fra 10 % i 1999-2003) er der imidlertid klart et stort spillerum for yderligere rationaliseringer og forøgelser af produktiviteten i landbrugssektoren i de nye medlemsstater.

IV.5. Styrkelse af beskæftigelsen og den sociale samhørighed

- (24) I 1990'erne oplevede de central- og østeuropæiske medlemsstater et kraftigt fald i beskæftigelsen og en hurtig stigning i arbejdsløsheden, hvilket afspejlede en kombination af cykliske faktorer og strukturelle tilpasninger. Arbejdsmarkedssituationen er forbedret på det seneste, men beskæftigelsesgraden i EU-10, der ligger på 56 % af den erhvervsaktive befolkning, er i øjeblikket væsentligt lavere end i EU-15, specielt for unge og ældre arbejdstagere. Arbejdsløsheden i EU-10, der udgør 13,4 % af arbejdsstyrken, er desuden 5,5 procentpoint højere end gennemsnittet for EU-15. Der er store forskelle mellem de nye medlemsstater (ligesom i EU-15), idet arbejdsløsheden i 2005 udgjorde omkring 6 % i Cypern og Slovenien og mere end 16 % i Slovakiet og næsten 18 % i Polen.
- (25) De nye medlemsstater gennemfører arbejdsmarkedsreformer som led i deres nationale reformprogrammer, som understøtter Lissabon-strategien for vækst og jobskabelse. Lissabon-beskæftigelsesmålene er fortsat ambitiøse for nogle af dem, som har en lav beskæftigelsesgrad. En stor udfordring er tilpasningsevnen på arbejdsmarkedene og specielt udviklingen af kvalifikationer og menneskelige ressourcer. Den Europæiske Socialfond bidrager til at støtte indsatsen i denne henseende.
- (26) De nye medlemsstater har ikke haft afgørende vanskeligheder med at tilpasse sig til *EU-retten* inden for beskæftigelses- og socialpolitikken, der omfatter minimumsstandarder vedrørende arbejdsret, sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen, ligestilling og bekæmpelse af forskelsbehandling samt social dialog og deltagelse i EU-processer om beskæftigelse, social integration og social beskyttelse. At styrke den sociale dialog og videreføre reformerne vedrørende social beskyttelse er nogle af de vigtigste udfordringer, der skal tages op. Forudsætningerne for en succesfuld strategi er til stede, da nogle af de nye medlemsstater er blandt de førende i EU med hensyn til nogle centrale indikatorer såsom andelen af befolkningen, der er fattigdomstruet: 8 % i Den Tjekkiske Republik og 10 % i Slovenien i 2003.

V. EN KONTROLLERET BUDGETVIRKNING AF UDVIDELSEN

- (27) Virkningen af udvidelsen på budgetmidlerne har været under kontrol, både for de gamle og nye medlemsstater. Der er i alt blevet overført 28 mia. EUR til de 10 nye medlemsstater i de sidste 15 år⁴. EU mærkede allerede forberedelserne i forbindelse med tiltrædelsen før maj 2004. Det årlige beløb har været voksende over tiden og udgjorde lige over 2 % af EU-10's BNP i 2005. Udbetalingerne til de nye medlemsstater udgør 6,9 % af EU-budgettet (data baseret på budgetgennemførelsen i 2004), hvilket er mere end disse staters BNP-andel i EU (4,7 %). Dette afspejler de rigere medlemsstaters tilsagn om at hjælpe deres fattigere naboer. De gamle medlemsstaters finansielle bidrag i forbindelse med udvidelsen er imidlertid begrænset, da det kun repræsenterer 0,1 % af deres BNP.
- (28) De nye medlemsstater er nettomodtagere fra EU-budgettet. For gruppen som helhed androg nettooverførslerne fra EU i gennemsnit 0,6 % af bruttonationalindkomsten

⁴ Dette tal svarer til de faktiske udbetalinger, mens der opereredes med forpligtelser for 2004-2006 på 40 mia.

(BNI) i 2004 - fra 0,25 % af BNI for Ungarn til 2,1 % af BNI for Litauen. I henhold til den nye finansielle ramme for 2007-2013 forventes nettooverførslerne til de nye medlemsstater at blive næsten tredoblet i forhold til et gennemsnit på 1 % af BNP i 2004-2006 under forudsætning af, at loftet for betalingsbevillinger absorberes fuldt ud. Dette bistandsniveau vil fortsat kun repræsentere en lille byrde for EU-15.

- (29) På grund af additionalitetskrav (på visse områder kan EU-midler ikke erstatte nationale udgifter), samfinansieringskrav (at fremme finansiell ansvarlighed) og bidrag til EU-budgettet frygtede man, at statsbudgetterne i de nye medlemsstater kunne blive belastet. Dette ser ikke ud til at have været tilfældet, bl.a. takket være særlige initiativer, der er taget via EU-budgettet såsom Schengen-faciliteten og kompensationsfaciliteten. Det anslås, at der i 2004 var en gunstig nettoeffekt på statsbudgetterne på 0,3 % af BNP for EU-10 som helhed – og at den androg mere end 1 % af BNP i de baltiske lande.

VI. KONKLUSION

- (30) Alt i alt har den femte udvidelse virket som en katalysator for den økonomiske dynamik og modernisering i Den Europæiske Union og dermed hjulpet de gamle og nye medlemsstater til at modtage globaliseringsudfordringerne. De økonomiske ændringer, som denne udvidelse har medført, er blevet absorberet ganske glat, og der er ikke tegn på negative virkninger på produkt- og arbejdsmarkedene. Den grundige forberedelse af udvidelsen i det foregående årti har været afgørende for at nå dette succesfulde resultat.
- (31) Erfaringen har indtil nu vist, at optimismen er i orden, men de tilbageværende udfordringer bør ikke undervurderes. Både de nye og gamle medlemsstater er konfronteret med aldrende befolkninger og de hermed forbundne budgetbelastninger, en global konkurrence, der øger presset på deres økonomier, og et behov for at tilpasse sig disse realiteter, bl.a. ved at modernisere deres velfærdssystemer og blive videnskabsbaserede og innovative samfund. Yderligere konvergens mellem økonomierne, der i sig selv er en langsigtet udfordring, vil bidrage væsentligt til at klare disse udfordringer.
- (32) I en verden, der er kendetegnet af global konkurrence, ikke mindst fra Asien, er økonomisk dynamik af vital betydning. Den femte udvidelse har givet både de gamle og de nye medlemsstater nye muligheder for at tage vigtige skridt i denne retning. Yderligere europæisk økonomisk integration vil hjælpe Europa til at forblive konkurrencedygtig og til at vinde ved øget intern og ekstern handel og til at forbedre vækst- og beskæftigelsesudsigterne. Både virksomhederne og forbrugerne vil få fordel af et større internt marked, teknologisk innovation og lavere priser og dermed blive bedre i stand til fuldt ud at udnytte fordelene ved den nye arbejdsdeling, der er ved at opstå på globalt plan. Lissabon-strategien for vækst og jobskabelse og vejen til euroen udstikker en ramme, inden for hvilken den nødvendige strukturændring kan gennemføres. Hvis vi beslutsomt tager den vej, vil det resultere i en dynamisk Europæisk Union på verdensscenen, hvilket vil give yderligere væsentlige fordele for alle parter i EU og udenfor.